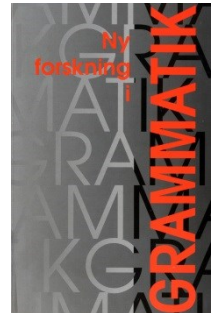

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Nøgne objekter i dansk
Forfatter: Henrik Høeg Müller
Kilde: Ny Forskning i Grammatik 22, 2015, s. 197-214
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Dansk Sprognævn, 2015

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Nøgne objekter i dansk

Henrik Høeg Müller

1. Indledning

Formålet med denne artikel er på baggrund af en redegørelse for distributionen af nøgne (tællelige) substantiver i singularis, forkortet NSS, overfor nøgne substantiver i pluralis, forkortet NPS, (og massesubstantiver) at forklare de semantiske og pragmatiske forskelle mellem disse to typer, når de optræder som direkte objekt og inkorporeres i verbalet.¹

2. Nøgne substantivers distribution i dansk

Eksemplerne (1)-(3) viser – uden her i første omgang at tage hensyn til deres numerus – at nøgne substantiver i dansk kan optræde på tre måder: 1) i argumentposition (S, DO, IO), 2) som prædikativer (SP, OP), og 3) som præpositionskomplement.

(1)	Nils maler billeder .	(argument)
(2)	Mona er læge .	(prædikativ)
(3)	Han bor i hus .	(præpositionskomplement)

I denne artikel fokuseres der udelukkende på nøgne substantiver i argumentposition.

1 Sondringen mellem tællelige substantiver og massesubstantiver bygger på den grundantagelse, at danske substantiver – modsat fx substantiver i de romanske sprog – er leksikalsk kodede for homogenitet (se Herslund [red.] 1997, 1999 og Müller 2014). Det betyder, at substantiver som *hus* og *isbjørn* er “født” tællelige, idet de indeholder betydningskomponenten [enhed] (Herslund: *ibid.*), men kan omkategoriseres via diverse operatører, mens substantiver som *blod* og *ler* er massesubstantiver, der er kendetegnet ved ikke at have en pluralisform og ikke at kunne kombineres direkte med numeralier (**tre blod*) under normale omstændigheder. Massesubstantiver og tællelige substantiver i pluralis denoterer så begge homogene entiteter, der defineres ved at være delelige og kunne kumuleres (for en formel definition se fx Moltman 1997).

2.1. *Nøgne pluralis-substantiver (NPS) i argumentposition*

NPS'er kan optræde som subjekt, objekt og indirekte objekt, jf. (4) til (7). NPS'er som indirekte objekt behandles dog ikke i artiklen.

(4)	Elefanter spiser grov planteføde.	(præverbalt subjekt:
generisk læsning)
(5)	Der går isbjørne rundt i gaderne.	(postverbalt subjekt:
eksistentiel læsning)
(6)	Sandra klipper negle om søndagen.	(objekt)
(7)	Man fratager børn deres barndom.	(indirekte objekt)

2.1.1. *Generisk vs. eksistentiel læsning*

I præverbal subjektspostition har NPS'er generisk læsning, mens de i postverbal position skal fortolkes eksistentielt. Det vil sige, at der er tale om en kontrast mellem, om udsagnet gælder for alle, eller næsten alle, medlemmer af den relevante kategori (generisk læsning), eller om det kun gælder for nogle medlemmer af kategorien (eksistentiel læsning). Den eksistentielle læsning i postposition hænger sammen med det lokative *der*, som er en eksistentiel præform, hvis funktion er at introducere nye oplysninger i diskursen. Hansen (2001/1974: 125-128) viser, at definite NP'er, som alt andet lige jo typisk refererer til kendte størrelser, ikke kan optræde i *der*-konstruktioner, og samtidig, at faktive verber (Kiparsky 1971) i passiv med tilknyttet kompletivsætning ligeledes er inkompatible med *der*-konstruktioner, idet faktive verber jo præsupponerer viden, som allerede er del af diskursen, mens non-faktive verber asserterer ny information. (8ab) og (9ab) viser disse kontraster, og det kan på den baggrund konstateres, at NPS'er har eksistentiel læsning som subjekter i *der*-konstruktioner, hvor de optræder efter verbalet.

- (8a) Der bor **ulve** i Danmark.
 (8b) *Der bor **ulvene** i Danmark.
- (9a) Der fortælles, at de fortsat bor her.
 (9b) *Der bifaldes, at de fortsat bor her.

Med eksemplerne i (10a-c) gentages den indsigt om NPS'er som objekt, at enhedstryk som i (10c) giver en eksistentiel læsning, mens verber uden tryk-

tab, jf. (10b), giver generisk læsning.² (10a) viser så, at definite konstruktioner opfører sig analogt med de generiske for så vidt angår prosodi.

- (10a) Han kan dres^lsere **!kattene**. (definit)
 (10b) Man kan ikke dres^lsere **!katte**. (generisk)
 (10c) Han kan _odressere **!katte**. (eksistentiel)³

Eksemplerne på venstre-dislokation i (11a,b) understøtter antagelsen om en basal sondring mellem generisk og eksistentiel fortolkning, idet (11a) viser, at DP'er og generiske NPS'er, der fungerer som objekter, genoptages ved det resumptive anaforiske pronomener *dem*, mens den eksistentielle NP i (11b) gengives ved det typerefarerende intetkønspronomen *det*.⁴

- (11a) Isbjørnene/isbjørne, (**dem**) bør man ikke jage.⁵
 (11b) Hakkebøffer, **det** spiser vi hver onsdag.

Endelig er kontrasten i (12a,b) endnu et eksempel på, at DP'er og generiske NPS'er opfører sig ens, idet de fint kan være subjekter i passivkonstruktioner, mens det synes vanskeligt at lade NPS'er med eksistentiel læsning være subjekter i passivkonstruktioner.

- (12a) **Rotter/rotterne** bliver ædt af slanger.
 (12b) Slangerne spiser **rotter** til frokost. → */?**Rotter** bliver spist af slangerne til frokost.

2 Det er velkendt i den lingvistiske litteratur om dansk, at prosodiske signaler er relateret til syntaktisk struktur på den måde, at hvis et objekt NP optræder i nogen form, er V tryksvagt, og omvendt (Jespersen 1934, Diderichsen 1946, Rischel 1983, Hansen & Lund 1983, Nedergaard Thomsen 1991, Scheuer 1995, Heltoft & Hansen 2011).

3 Eksemplerne (10bc) er fra Hansen (2001/1994: 275). Det hængende tegn '₀' indikerer svagt tryk eller fravær af tryk, mens det løftede tegn '¹' signalerer fuldt tryk.

4 Modsat token-refererende pronomener, der kongruerer i køn og tal med antecedenten, jf. *jeg har købt en cykel/et hus. Den/det var dyr(t)*, optræder de typerefarerende pronomener i intetkøn uanset antecedentens køn og tal, idet de, som betegnelsen angiver, refererer til den samme type genstand – ikke de(n) samme genstand(c) – som det ubestemt nominalsyntaxme, der fungerer som antecedent, jf. *Ole har lige fået en ny cykel, og det har Ulla også fået* (se Borthen 2003: 22 ff. for norsk).

5 Parentesen om *dem* i (11a) indikerer, at brug af pronomener er valgfrit. Nogle sprogbrugere accepterer også *dem* i eksistentielle kontekster som (11b).

2.2. Nøgne singularis-substantiver (NSS) i argumentposition

Udover særlige diskurstyper som ordsprog, avisoverskrifter, billedtitler osv. kan NSS'er ikke indtage den preverbale subjektspostition, jf. (13). Generelt kan de heller ikke optræde postverbal, jf. (14ab), men der er dog visse undtagelser i forbindelse med inakkusative verber, jf. note 6.

(13) ***Elefant** spiser grov planteføde.

(14a) *Der går **isbjørn** rundt i gaderne.

(14b) *Der falder **blad** ned fra træet.⁶

2.2.1. Forhold vedr. aktionsart

Som objekt kan NSS'er generelt optræde med aktivitetsverber, jf. (15), der er karakteriseret ved at have trækkene [+DYNamisk], [+DURativ] og [-TELisk] (se fx Olsen 1994, 1997). Det vil sige, at de denoterer begivenheder, der består af, ofte iterativ, bevægelse, er udstrakt i tid og ikke har et indbygget endepunkt. I kognitive termer kan denne type begivenheder beskrives som homogene og ubundne (Kearns 1991).

(15) Jens fejer **skorsten**/ læser **bog**. (activity)⁷

Også accomplishment-verber, der kun adskiller sig fra aktivitetsverber ved at have trækket [+TEL], tillader i mange tilfælde NSS'er som objekt. Strukturerne i (16) er eksempler herpå.

(16) Ole bygger **carport**/ strikker **hue**. (accomplishment)

Blandt mange andre argumenterer Asudeh og Mikkelsen (2000: 6) dog for, at V+NSS-strukturer skal denotere en stereotyp eller institutionaliseret egen-skab eller aktivitet. Som illustration kontrasteres *købe hus* og *#købe blyant*, og det anføres, at sidstnævnte er en pragmatisk anomali, eftersom den ikke kan forbindes med en konventionel eller almenudbredt aktivitet. Der er dog god grund til at antage (se fx Borthen 2003: 125-127 og Espinal & McNally 2011:

6 Dog er eksempler som *der afgår **tog** til København kl. 8* eller *der opstod/udbrød **krig** på Balkan* helt gangbare.

7 De engelske betegnelser i parentes, der efterfølger eksemplerne (15)-(21), angår verbernes aktionsartsklasser isoleret set, ikke hele V+NSS-strukturen. I brødteksten anvendes både engelske, fordanskede og danske betegnelser for de samme aktionsartsklasser, som de nu har vundet indpas.

101-104), at situationstyper også kan anses for standard eller relevante i mere lokale kontekster, hvilket åbner for en bredere acceptabilitetsopfattelse. Fx ville spørgsmålet *Hvorfor har du købt kuglepen, når vi skal bruge blyant?* være en helt acceptabel ytring i en konversation mellem to elever i en klasseværelseskontekst. I denne artikel plæderes der således for, at acceptabiliteten af en given V+NSS-struktur ikke forsøges afgjort på et socialt makroniveau, men at den efterprøves i forhold til, om det er muligt at konstruere en lokal kontekst, der gør den relevante V+NSS-struktur meningsfuld.

Såkaldte achievement-verber og semelfaktive verber kan ikke optræde med NSS'er, jf. henholdsvis (17) og (18).

- (17) *Bo smadrer **kop**. (achievement)
 (18) *Hunden bider **kat**. (semelfactive)

Til forskel fra aktivitetsverber, er disse to typer verber kendetegnet ved trækket [-DUR], hvilket vil sige, at de denoterer punktuelle begivenheder uden udstrækning i tid. Achievement-verber implicerer så en overgang fra en tilstand til en anden og har derfor trækket [+TEL], mens de semelfaktive er [-TEL], idet de ikke indebærer et endepunkt.

Inddrages tilstandsverber i fremstillingen, viser kontrasterne mellem (19)/(20) og (21), at der ikke kan tegnes et entydigt billede for så vidt angår denne gruppe af verber, der adskiller sig systematisk fra de foregående fire typer ved at have trækket [-DYN], altså ved ikke at være dynamiske. Den observation, at possessionsverber accepterer NSS'er som objekter, gælder ikke bare for dansk, men er også påvist i norsk af Borthen (2003), i spansk og catalansk af Espinal McNally (fx 2011) og i rumænsk af Dobrovic-Sorin (2009). På den baggrund synes det rimeligt at antage, at possessionsverber i et bredere tværspørgsmål perspektiv simpelthen har en speciel status ift. NSS'er. I sin definition af såkaldte HAVE-prædikater anfører Borthen, at norske verber som *have*, *ønske sig*, *trengte*, *mangle*, *finne (seg)*, *motta*, *låne*, *kjøbe (seg)* har det tilfælles "that they all can be decomposed into a semantic structure that includes a *have-relation* (at least on some readings), or, in other terms, *introduce* a *have-relation*". Fx betyder *at søge/at ønske*, at ville eje noget, *at købe* betyder i det perspektiv at ønske at komme til at eje noget til gengæld for penge, *at mangle* betyder ikke at have possession over noget etc. Denne karakteristik af HAVE-relationer medfører nok så vigtigt, at HAVE-prædikater ikke bare omfatter

verber, der eksplicit udtrykker en sådan relation, men også verber, der alene implicerer muligheden for en possessionsrelation mellem de to argumenter. Af pladshensyn vil perspektivet vedr. HAVE-prædikater ikke blive udfoldet yderligere i denne artikel, hvor det blot accepteres uden yderligere diskussion, at denne type prædikater kan tage NSS'er som objekt.

(19)	*Oda elsker slange .	(state-psych)
(20)	*Fliserne indrammer bed .	(state-locative)
(21)	Ane har undulat / bærer sørgebind /
bruger gebis .	(state-possession)

Man kan på baggrund af ovenstående gennemgang konstatere, at verber, der denoterer begivenheder med en udstrækning i tid, [+DUR], generelt accepterer NSS'er som objekt, mens verber, hvis aktionsart kan beskrives som punktuelt, dvs. [-DUR], ikke gør det. Denne generalisering dækker dog ikke tilstandsverber bortset fra de såkaldte HAVE-prædikater, som altså har en speciel status. Dette billede svarer udmærket til den i forskningslitteraturen alment udbredte opfattelse (se fx Nedergaard Thomsen & Herslund 2002, Hansen & Heltoft 2011), at frasale inkorporeringskonstruktioner af typen V+NSS/(NPS) denoterer aktiviteter – tilstande ved HAVE-prædikater – mens parallelle konstruktioner med determineret objekt denoterer teliske begivenheder.⁸

2.3. Delkonklusion vedr. distribution

Sammenligner vi nøgne substantiver i pluralis og singularis, kan det konstateres, at singularis-substantiverne er distributionelt begrænsede. Syntaktisk kan de ikke fungere som subjekt, og i objektsposition tillader de kun en eksistentiel, ikke en generisk, læsning. Desuden udviser NSS'er begrænsninger som objekt i forhold til verbernes aktionsart, hvilket ikke er tilfældet med NPS'er. Kort fremstillet deler NPS'er og NSS'er den egenskab, at de kan have en eksistentiel fortolkning i objektsposition, men de generelle distributionelle forskelle mellem dem er samtidig så markante, at man må spørge sig, om de på trods af deres åbenbare fælles eksistentielle læsning som objekter egentlig har de samme karakteristika.

8 Perspektivet vedr. telicitet tages op senere i artiklen.

3. Fælles og divergerende træk ved V+NPS og V+NSS

I det følgende gennemgås en række træk, som V+NPS og V+NSS-strukturer deler, samt en række træk, hvor de adskiller sig fra hinanden.

3.1. Fælles træk

3.1.1. Skopusrelationer

Det, (22a,b) nedenfor viser, er, at konstruktionerne med nøgent substantiv har obligatorisk snævert skopus, mens konstruktionen med indefinit pronomener er tvetydig mht. skopus. (22b) kan referere til en specifik bil, altså hvor eksistenskvantoren i form af det indefinitte objekt NP *en bil* har bredt skopus i forhold til verbalet (som i 'der eksisterer en bil, som vi regner med at købe, når vi kommer til USA'), eller en non-specifik, hvor eksistenskvantoren har snævert skopus i forhold til verbalet (som i 'vi regner med at købe en hvilken som helst/en eller anden bil, når vi kommer til USA'). Den tvetydighed eksisterer ikke ved nøgne substantiver, som kun kan læses med snævert skopus. Dette har været fremhævet mange gange i litteraturen, specielt i forbindelse med anvendelse af negation, alkvantor og modale operatører i forskellige sprog.⁹

(22a) Vi regner med at købe **bil/biler**, når vi kommer til USA.

(22b) Vi regner med at købe **en bil**, når vi kommer til USA.

3.1.2. Dislokation og pronominal repræsentation

Under normale prosodiske og intonationsmæssige forhold kan nøgne objektsubstantiver kun optræde i postverbal position, hvilket står i kontrast til determinerede NP'er (DP'er). Eksemplerne i (23a) viser, at de nøgne forekomster ikke kan flyttes til forfeltet, mens venstredislokation af DP'et *skorstenen* i (23b) er fuldt acceptabelt.

(23a) Eno fejrer **skorsten/skorstene** lige nu. // ***Skorsten/**
***skorstene** fejrer
 Eno lige nu.

9 Forskelle i skopusrelationer mellem NPS'er og indefinitte NP'er påpegedes mig bekendt første gang af Carlson (1977ab) i hans studier af engelsk, og senere er denne grundindsigt så blevet overført til en række andre sprog (se fx Dobrovie-Sorin & Laca 2003 for eksempler fra spansk, italiensk og rumænsk), hvor det kan konstateres, at NPS'er og NSS'er opfører sig ens med hensyn til skopus.

- (23b) Eno fejrer **skorstenen** lige nu. // **Skorstenen** fejrer
Eno lige nu.

Både nøgne objekter og objekt DP'er kan venstredislokere til ekstraposition, men de nøgne objekter genoptages med neutrumspronominet *det* uanset substantivets formelle køn og tal (se dog forbehold i fodnote 3), mens DP'er repræsenteres ved pronominer, der kongruerer i køn og tal. Disse forhold illustreres med eksemplerne i (24a,b).

- (24a) **Bil/biler**, det (*den/*dem) har vi købt på nettet.
(24b) **Bilen/bilerne**, den/dem (*det) har vi købt på nettet.

3.1.3. Prosodi

De velkendte forhold vedr. prosodi (se tidligere referencer) vises i (25a,b), hvor enhedstrykket i (25a) – altså tryktabet på verbet – er forbundet med de nøgne former af substantiverne, mens (25b), hvor verbet ikke undergår tryktab, anvendes ved DP'er.

- (25a) Ane ɔlapper **cykel/cykler** ude i garagen.
(25b) Ane ɔlapper **cyklen** ude i garagen.

Hansen og Heltoft (2011: 338 f.) nævner, at det er et krav ved enhedstryk, at ordstillingen er V+NP – hvilket sammenholdt med de foregående observationer vedr. dislokation og pronominalisering igen peger på en særlig tæt forbindelse mellem V og NPS/NSS – og fremhæver, at konstruktioner med enhedstryk ofte har et langt mere specifikt semantisk indhold end fuldtrykstrukturer, hvor verbet beholder sin oprindelige betydning; jf. fx kontrasten mellem *han går til golf* (han er golfspiller) og *han går til golf* (måden han kommer til golf på er ved at gå). Hansen og Heltoft (ibid.) nævner også i denne forbindelse, at egentlige idiommer er kendetegnet ved altid at have enhedstryk.

3.1.4. Telicitet

Som et led i inkorporeringsdiskussionen ser man det ofte nævnt (se fx Nørgaard Thomsen & Herslund 2002), at konstruktioner med nøgent substantiv er ateliske, hvilket kan påvises ved brug af ateliske modifikatorer, der udtrykker varighed i tid, som fx *hele dagen*, overfor teliske modifikatorer, der udtrykker et fast tidsrum, som fx *på en dag*. Med udgangspunkt i (26a,b) kan man konstatere, at modsat DP'er er nøgne substantiver ikke i stand til at

aktivere en telisk læsning. Så transformationen fra DP til nøgent substantiv i (26a,b) afstedkommer en aspektuel disambiguering på den måde at forstå, at konstruktionerne med nøgent substantiv denoterer aktiviteter, som er kompatible med ateliske modifikatorer, men inkompatible med de teliske. Bemærk, at DP'er er kompatible med begge typer modifikatorer, selv om den ateliske version måske forekommer mindre naturlig.

- (26a) Ane har lappet **cyklen** hele dagen // på en dag.
 (26b) Ane har lappet **cykel/cykler** hele dagen // #på en dag.

Det er vigtigt i denne sammenhæng at bemærke, at nogle konstruktioner med nøgent objekt faktisk helt naturligt kan kombineres med begge typer modifikatorer, jf. (27) og (28), selv om verberne klart er aktivitetsverber uden nogen form for iboende specifikation af et endepunkt.

- (27) Hun pudsede **næse** i to minutter // på to minutter.
 (28) Han vaskede **hænder** i to minutter // på to minutter.

Man må så spørge sig, om der ikke er telicitetsforskelle ift., om objektet er nøgent som i (27) og (28), eller determineret som i (26a). Det er der selvfølgelig. I (27) og (28) afgrænser de teliske modifikatorer begivenhederne i sig selv sådan at forstå, at de relevante aktiviteter finder sted inden for to minutter, men det har ingen indflydelse på, om begivenhederne kulminerer i en form for færdiggørelse, altså en resulterende tilstand. Man kan altså ikke slutte, at hænderne blev færdigvaskede, så de var rene, eller næsen blev fri for snot. I modsætning hertil implicerer den teliske version af (26a), at cyklen rent faktisk blev færdiglappet. Endnu tydeligere bliver denne forskel i det følgende eksempel.

- (29) Lise fik både set **fjernsyn** og læst **bog** på den time, hun havde til rådighed.

(29) implicerer jo ikke, at bogen blev færdiglæst, som alternativet med determineret objekt ville, og at forestille sig en kulmination/færdiggørelse af se-aktiviteten ift. det i konstruktionen defektive objekt *fjernsyn* giver slet ingen mening.¹⁰ Der er altså klart tale om, at V+NSS-strukturerne deno-

10 Substantivet *fjernsyn* kan ikke bøjes i numerus og bestemthed i den pågældende konstruktion.

terer aktiviteter, hvis udstrækning i tid bliver afgrænset af modificatoren *på den time* (...).

Eksemplerne (30) og (31) adskiller sig fra de foregående ved, at der er tale om accomplishment-verber, som jo er specificerede for telicitet, med objekt effectum som internt argument.¹¹

- (30) Dan lægger **tag/tage** hele året // på et år.
 (31) Dan skriver **brev/breve** i en time // på en halv time.

På linje med, hvad der var tilfældet i de tidligere eksempler, koder de ateliske durative modificatorer *hele året/ i en time* prædikatet som en aktivitet, men de teliske modificatorer *på et år/ en halv time* implicerer her, at begivenhederne har endepunkter, der svarer til færdiggørelsen af et tag eller brev, eller færdiggørelsen af et antal tage eller breve med et om året eller hver halve time. Det ser altså ud til, at når vi har at gøre med såkaldte accomplishment-verber med objekt effectum som *lægge tag/skrive brev*, så medfører en afgrænsning af begivenheden også en resulterende tilstand, hvorfor fx forskellen mellem *han lagde et tag/tag på huset på et halvt år* neutraliseres ift. telicitet. I disse tilfælde har det interne arguments status mht. determination således ikke en disambiguerende virkning på fortolkningen af begivenheden ift. telicitet.

I praksis udviskes forskellen mellem aktivitets- og accomplishment-verber ofte i V+NSS/NPS-konstruktioner, eller i hvert fald er den vanskelig at opretholde konsekvent. *Han vaskede bil på en halv time* eller *han malede hus på et halvt år* er jo traditionelt set aktivitetsprædikater, men man kan vel ikke afvise, at det er muligt med den teliske modificator at indlæse en færdiggørelse/ny tilstand ift. objektet, altså færdigvaskning/færdigmaling af henholdsvis bil og hus. Diskussionen her peger efter min formening på, at V+NSS/NPS-konstruktioner generelt tenderer mod at denotere aktiviteter, men at den teliske læsning er en klar mulighed, når det interne argument har status af objekt effectum, og heller ikke helt kan afvises i forbindelse med objekt affectum; højst sandsynligt stærkt afhængigt af konteksten.

11 Referenten for et objekt effectum får eksistens ved verbalhandlingen (*Ole byggede et hus*), men referenten for et objekt affectum kun påvirkes af verbalhandlingen (*Lise læser en avis*).

Diskussionen vedr. telicitet har yderligere en dimension knyttet til sig, nemlig det forhold, at der ret entydigt kan skelnes mellem to undertyper af V+NSS-konstruktioner: 1) *se fjernsyn/spille violin/køre lastbil*, der er karakteriseret ved aldrig at kunne resultere i en tilstandsændring (læses telisk); og 2) *bygge hus/skrive brev/vaske bil*, der er karakteriseret ved potentielt at kunne resultere i en tilstandsændring (potentialet afhænger antageligt af objektets status som effectum eller affectum). Denne sondring korrelerer med, at undertype 2 kun er kompatibel med Stage-level- (episodiske) prædikater, jf. *Ole står og maler hus/sidder og skriver brev* overfor **Ole lever af at male hus/skrive brev (*hus) maler/*brevskriver*), mens undertype 1 er kompatibel med både Individual-level- (statiske) og Stage-level- (episodiske) prædikater, jf. *Ole lever af at spille violin/køre lastbil (violinist/lastbilschauffør)* overfor *Ole står og spiller violin/er ude og køre lastbil*. Til sammenligning er V+NPS-konstruktioner både kompatible med Individual-level- og Stage-level-prædikater, selv om den statiske læsning nok er den mest sandsynlige.

Endelig skal det tilføjes, at telicitetsdiskussion ikke er relevant ift. de statiske possessionsverber (*Ole har hund*), der jo er født ateliske og derfor aldrig kan optræde med teliske adverbialer.

3.1.5. Delkonklusion vedr. fellestræk

De her fremlagte data og overvejelser vedr. skopusrelationer, dislokation, pronominals substitution, prosodi og telicitet viser samlet set, at i konstruktioner med nøgne substantiver indgår verbet og NP'et i en tæt relation. Kort fortalt er snævert skopus en indikation på, at eksistenskvantoren er bundet til sin fysiske position i sætningen. Mulighederne for eller restriktionerne i forbindelse med dislokation og pronominalisering peger på, at nøgne substantiver ikke har status af frie, fuldgyldige argumenter, men snarere opfører sig som modifikatorer, der indgår i en snæver forbindelse med verbet. De nøgne NP'er kan ikke individualiseres ved pronominal reference, og venstredislokation kan ikke finde sted uden en specifik angivelse af, at VO-ordstillingen er blevet opløst. De prosodiske træk bekræfter dette billede, idet enhedstrykket er betinget af ordstillingen. Endelig kan det forhold, at V+NSS/NPS-konstruktioner denoterer specifikke (under)typer af aktiviteter, i den forstand at fx *spille violin* og *læse avis* er særlige måder at spille og læse på, fortolkes sådan, at de pågældende konstruktioner udgør en form for semantisk komplekse prædikater.

Samlet set er disse faktorer jo så også grunden til, at de pågældende strukturer er blevet analyseret som en form for frasal inkorporering, også i litteraturen kaldet pseudo-inkorporering (se fx Massam 2001) – modsat “rigtig” morfologisk inkorporering – hvor V og NP på en eller anden måde smelter sammen semantisk og er bundet til hinanden syntaktisk, dog uden at det fører til en morfologisk fusion af elementerne.

3.2. Divergerende træk

I det følgende diskuteres de omstændigheder, hvor nøgne singularis- og pluralis-objekter adskiller sig fra hinanden.

3.2.1. Modifikation

Med hensyn til modifikation kan pluralis-objekter frit blive modificeret af deskriptive adjektiver, hvorimod det ikke kan lade sig gøre i forbindelse med singularis-objekter, jf. kontrasten i (32ab). Den samme type forskel gælder parentetiske relativsætninger, jf. (33ab).

(32a) Finn skriver ubehøvlende **breve** til sin chef.

(32b) *Finn skriver ubehøvlet **brev** til sin chef.

(33a) Vi bygger **huse**, der så nok skal rives ned om 20 år.

(33b) *Ole har bygget **hus**, der ligger på Skagen.

Det skal bemærkes, at singularis-objekter tillader modifikation, såfremt hele udtrykket denoterer en undertype. Der er altså ikke noget galt med *han bærer høj hat* eller *han bygger sommerhus*, for eksempel, hvor *høj hat* og *sommerhus* udgør særlige typer af hatte og huse.

3.2.2. Sekundær prædikation

Forskellen mellem pluralis og singularis viser sig også ved, at pluralis-objekterne kan være ‘small clause’-subjekter for prædikative adjektiver i kausative konstruktioner – de omtales ofte som resultative ‘small clauses’¹² – og det kan singularis-objekterne ikke, jf. (34) og (35). Det understreges, at verberne i tilsvarende basissætninger både accepterer singularis- og pluralis-objekter, jf. fx *han kalder facade/facader*.

12 Analyser af resultative ‘small clauses’ findes hos fx Stowell (1981), Hoekstra (1988) og Doetjes (1997).

- (34) Han kalker **facader** hvide // ***facade** hvid.
 (35) Man skal vaske **gulve** rene // ***gulv** rent.

I (36a-c) kan vi se en formentlig mindre robust kontrast mellem de to typer, og den har med den observation at gøre, at pluralis-objekter er fuldt kompatible med lokative PP-modifikatorer, mens lokative PP'er, der fungerer som modifikatorer for singularis-objekter, kun er acceptable, når de specificerer steder, der er denotativt indeholdt i subjektsreferenten, altså så der er tale om en del/helhedskonstruktion i form af umistelig besiddelse. Denoterer PP'erne ikke understeder i forhold til subjektets denotation, forekommer konstruktionerne semantisk mærkelige. Man må dog konstatere, at konstruktioner som *han har hus i Spanien* er fuldstændig normale, hvilket kunne skyldes, at *have* her eksplicit udtrykker 'ejerskab', mens der i (36a-c) er tale om et mere abstrakt possessionsforhold, som nok i bund og grund er lokative.

- (36a) De har **ringe** i skrinet // **tørklæder** i skuffen.
 (36b) *De har **ring** i skrinet // ***tørklæde** i skuffen.
 (36c) De har **ring** i næsen // **tørklæde** om halsen.

3.2.3. Kløvning og passiv

Eksemplerne i (37) og (38) viser, at NSS' ikke accepterer transformationer i form af kløvning eller passivering, dvs. at blive flyttet væk fra deres naturlige plads efter verbet, mens det er helt uproblematisk for NPS'er.

- (37) Det er **huse/ */?hus**, de kalker om sommeren.
 (38) **Biler/ *bil** bliver synet hvert andet år.

For så vidt angår passiv, skal dette sammenholdes med, at NSS'er ikke udover i særlige diskurstyper kan indtage den præverbale subjektsposition, jf. tidlige omtale og eksempel (13).

3.2.3. Anaforisk reference

Hvis vi går videre med anaforisk reference, som jo er notorisk vanskelig at anvende som afgørende kriterium for at bestemme nominale konstituenters diskursive status, ser det ud til, jf. (39) og (40a,b), at begge typer nøgne substantiver kan fungere som både token- og type-antecedenter (se Borthen 2003 for lignende forhold ift. norsk).

- (39) Birte har **kat**. **Den** ligger i kurven. // **Det** har Mogens ikke.
 (40a) Birte holder **heste**. **De** er ret dumme, men vi holder alligevel af **dem**.
 (40b) Birte holder **heste**. **Det** holder Nils også.

I (39) fungerer utrumssubstantivet *kat* som antecedent for både token-anaforen *den* og type-anaforen *det*, og (40a,b) viser, at også NPS'et *heste* kan refereres tilbage til af begge typer pronominer. Så det peger jo på, at der ikke skulle være nogen forskel mellem nøgne singularis- og pluralis-objekter ift. anaforisk reference.

Hvis man til gengæld i stedet for statiske begivenheder retter blikket mod nogle episodiske som i (41a,b), ser det ud til, at NSS'er og NPS'er står i en vis kontrast til hinanden.

- (41a) Vi har malet **båd** de sidste par dage. Nu ligger **den** nede i havnen.
 (41b) Gnisten har serviceret og repareret **både** hele ugen. ?Nu står **de** ude på pladsen.

Selv om hverken singularis- eller pluralis-substantiver er ideelle antecedenter for token-pronominer (i sammenligning med DP'er), tyder eksemplerne på, at NPS'er fungerer dårligere som token-antecedenter, jf. (41b). Samtidig kan vi konstatere, at NPS'er fungerer fint som type-antecedenter, jf. (42), men at NSS'er ikke gør det, jf. (43).

- (42) De reparerer **både** hos Gnisten, men **det** reparerer vores værksted ikke.
 (43) ?/*Ane maler **båd**, men **det** maler Nils ikke.

Det svarer jo meget godt til, at vi med singularis-objekter – og her ser jeg bort fra *fjernsyn*-typen – er tilbøjelige til at inferere noget episodisk, mens vi med pluralis-objekter tenderer mod en statisk, beskrivende fortolkning, jf. kontrasterne mellem på den ene side *Ane står og maler båd/sidder og skriver brev* overfor *Ane lever af at male både/skrive breve* ((*båd*)*maler/brevskriver*) (se også tidligere beskrivelse). Spørger vi *hvad laver Ane?*, og svaret er *hun maler båd*, indfortolker vi en igangværende aktivitet, mens *hun maler både* snarere giver anledning til en statisk professionslæsning.

3.2.4. Delkonklusion vedr. divergerende træk

På baggrund af ovenstående kan det konkluderes, at pluralis-objekter er åbne for syntaktisk manipulation i den forstand, at de kan tilgås af andre sætningskonstituenten, som normalt kræver en form for diskursprominens af de elementer, de skal modificere eller prædicere noget om. Omvendt synes singularis-objekter utilgængelige ift. eksterne syntaktiske elementer i sætningen, og derfor kunne man sige, at de i højere grad opfører sig som leksikalske elementer, der modificerer og integreres med verbet og således til en vis grad i hvert fald fungerer på orddannelsesniveau. Med hensyn til anaforisk reference kan man antage, at NPS'er fungerer bedst som type-antecedenter, mens NSS'er fungerer bedst som token-antecedenter.

4. Endelig konklusion

Gennemgangen her viser, at der generelt er forskel på de to typer nøgne objekter, singularis vs. pluralis, og også at der inden for singularis er grund til at sondre mellem to undertyper. Derfor foreslås det i nedenstående skematiske oversigt, at der skelnes mellem morfologisk inkorporering, som ikke er behandlet i artiklen, to typer af pseudo-inkorporering i forbindelse med singularis og en form for løsere semantisk inkorporering ved pluralis. Den overordnede pointe med denne opdeling er at anskueliggøre, at nominalinkorporering i dansk med fordel kan fremstilles som et kontinuum, hvor det ene yderpunkt er defineret ved, at det nominale element fungerer på leksikalsk niveau (morfologisk inkorporering), mens det andet er defineret ved, at det nominale element har en relativt fri rolle i syntaksen (semantisk inkorporering).

Morfologisk inkorporering (ikke behandlet i artiklen)

hjerteoperere, **r**odbehandle, **g**enmanipulere, **f**lisebelægge, **h**elikopterovervåge, **s**nerydde

Pseudo-inkorporering (sing.)

Type 1: se **f**jernsyn, spille **v**iolin, køre **l**astbil, drive **v**irksomhed, have **k**onto¹³

Karakteristika: 1. Substantivet er underlagt distributionelle og syntaktiske begrænsninger.
2. Substantivet er altid et objekt affectum.

13 Prædikater som *have* er tvungen statiske og kan derfor ikke optræde i episodiske kontekster.

3. Strukturen kan kun læses atelisk.
4. Strukturen er kompatibel med både I-level og S-level prædikater.

Type 2: male **hus**, bygge **hus**, vaske **bil**, skrive **brev**

- Karakteristika:
1. Substantivet er underlagt distributionelle og syntaktiske begrænsninger.
 2. Substantivet kan både være objekt effectum og affectum.
 3. Strukturen kan både læses atelisk og telisk.
 4. Strukturen er kun kompatibel med S-level prædikater.

Semantisk inkorporering (plur.)

male **huse**, bygge **huse**, vaske **biler**, skrive **breve**, have **heste**

- Karakteristika:
1. Substantivet er ikke distributionelt eller syntaktisk begrænset.
 2. Substantivet kan både være objekt effectum og affectum.
 3. Strukturen kan både læses atelisk og telisk.
 4. Strukturen er både kompatibel med I-level og S-level prædikater.

Henvisninger

- Asudeh, A. & L.H. Mikkelsen (2000). Incorporation in Danish: Implications for interfaces, i R. Cann, C. Grover & P. Miller (red.) *A Collection of Papers on Head-driven Phrase Structure Grammar*. Stanford University.
- Borthen, K. (2003). *Norwegian Bare Singulars*. NTNU, phd-afhandling.
- Carlson, G.N. (1977a). *Reference to kinds in English*. University of Massachusetts at Amherst, ph.d.-afhandling.
- Carlson, G.N. (1977b). A unified analysis of the English bare plural, *Linguistics and Philosophy* 1, 413-456.
- Diderichsen, P. (1946). *Elementær dansk grammatik*. København: Gyldendal.
- Dobrovie-Sorin, C. (2009). Existential bare plurals. From properties back to entities, *Lingua* 119, 296-313.
- Dobrovie-Sorin, C. & B. Laca (2003). Les noms sans déterminant dans les langues romanes, i D. Godard (red.) *Les langues Romanes. Problèmes de la Phrase Simple*. Editions du CNRS, Paris, 235-281.

- Doetjes, J. (1997). *Quantifiers and Selection; On the Distribution of Quantifying Expressions in French, Dutch and English*. Leiden Universitet, ph.d.-afhandling.
- Espinal, M.T. & L. McNally (2011). Bare nominals and incorporating verbs in Catalan and Spanish, *Journal of Linguistics* 47, 87-128.
- Hansen, E. & J. Lund. (1983). *Sæt tryk på. Syntaktisk tryk i dansk (= DLH forskningsserien 6)*, København: Lærerforeningens Materialeudvalg.
- Hansen, E. (2001/1974). De nye *der*-konstruktioner. En øjensvidneberetning, i H. Galberg Jacobsen & H. Jørgensen (red.) *Glæden ved grammatik*, København: Hans Reitzels Forlag, 115-131.
- Hansen, E. (2001/1994). Generisk substantiv, i H. Galberg Jacobsen & H. Jørgensen (red.) *Glæden ved grammatik*, København: Hans Reitzels Forlag, 274-282.
- Hansen, E. & L. Heltoft (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København: Syddansk Universitetsforlag.
- Herslund, M. (red.). (1997). *Det franske sprog*. Kapitel I. *Grundlag*. CBS.
- Herslund, M. (red.). (1999). *Det franske sprog*. Kapitel VI. *Nominalsyntagmet*. CBS.
- Hoekstra, T. (1988). Small Clause Results, *Lingua* 74, 101-139.
- Jespersen, O. (1934). *Modersmålets fonetik* (3. udg.). København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
- Kearns, K. (1991). *The semantics of the English progressive*. MIT, ph.d.-afhandling.
- Kiparsky, P. & C. (1971). Fact, i L. Jakobovits & D. Steinberg (red.), *Semantics: An Interdisciplinary Reader*, Cambridge University Press, 349-365.
- Massam, D. (2001). Pseudo noun incorporation in Niuean, *Natural Language and Linguistic Theory* 19, 153-197.
- Moltman, F. (1997). *Parts and wholes in semantics*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller, H.H. (2014). Lexical coding vs. syntactic marking of homogeneity. Evidence from Spanish and Danish. *Studies in Language* 38:4, 896-955.
- Nedergaard Thomsen, O. (1991). Unit accentuation as an expression device for predicate formation in Danish, *Acta Linguistica Hafniensia. International Journal of Linguistics* 23, København: Reitzel, 145-196.
- Nedergaard Thomsen, O. & M. Herslund (2002). Complex Predicates and Incorporation – An introduction, i O. Nedergaard Thomsen & M. Herslund, M. (red.) *Complex Predicates and Incorporation. A Functional Perspective. Travaux du cercle linguistique de Copenhague vol. XXXII*, København: C.A. Reitzel, 7-47.
- Olsen, M.B. (1994). The Semantics and Pragmatics of Lexical Aspect Features, *Studies in the Linguistic Sciences* 24, 361-375.

- Olsen, M.B. (1997). *A Semantic and Pragmatic Model of Lexical and Grammatical Aspect*. New York: Garland.
- Rischel, J. (1983). On unit accentuation in Danish – and the distinction between deep and surface phonology, *Folia Linguistica. Acta Societatis Linguisticae Europaeae* 17, Haag: Mouton, 51-97.
- Scheuer, J. (1995). Relevance and prosody in spoken Danish, *Journal of Pragmatics* 23, 421-447.
- Stowell, T. (1981). *Origins of Phrase Structure*. MIT, phd-afhandling.